

”Silmät ihan säkenöi kun ne kahtoo niitä pellejä”

Hoitajien kokemuksia sairaalaklovnitoiminnasta lastenosastoilla

Jenni Korhonen & Heli Varis

Opinnäytetyö

Koulutusala Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	
Koulutusohjelma Hoitotyön koulutusohjelma	
Työn tekijä(t) Jenni Korhonen ja Heli Varis	
Työn nimi "Silmät ihan säkenöi kun ne kahtoo niitä pellejä" Hoitajien kokemuksia sairaalaklovnitoiminnasta lastenosastoilla	
Päiväys 23.11.2012	Sivumäärä/Liitteet 33/1
Ohjaaja(t) Yliopettaja Pirkko Jokinen	
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani(t) Kuopion yliopistollinen sairaala	
Tiivistelmä <p>Sairaus on lapselle stressaava tilanne elämänrytmin muutoksen ja vaivojen myötä. Sairaalassa lapsi joutuu sopeutumaan uuteen ympäristöön ja tuntemattomien ihmisten läsnäoloon. Opinnäytetyön tekeminen auttoi meitä ymmärtämään huumorin ja leikin merkityksen lapsen hyvinvointiin sairaalassaolon aikana.</p> <p>Tutkimuksen tarkoitus oli kuvata hoitohenkilökunnan kokemuksia sairaalaklovnitoiminnasta. Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena haastattelemalla Kuopion yliopistollisen sairaalan lastenosastojen hoitohenkilökuntaa. Haastattelut toteutettiin parihaastatteluna syys- ja lokakuussa 2012. Tavoitteena oli tuottaa tietoa, jota voidaan käyttää lastenhoitotyön kehittämiseen lastenosastoilla Kuopion yliopistollisessa sairaalassa. Myös sairaalaklovnit voivat hyödyntää tutkimustuloksia oman työnsä kehittämiseen.</p> <p>Tutkimustulosten mukaan hoitohenkilökunta on kokenut sairaalaklovnitoiminnan pääosin myönteisenä. Sairaalaklovnit ovat lapsille mukava ajanviete, he auttavat lasta unohtamaan sairaalaympäristön ja ilostuttavat myös hoitajia. Tutkimustuloksista nousi esille myös hoitajien ja sairaalaklovnien yhteistyö ja sen kehittäminen. Tutkimuksen tuottama tieto on siis hyödynnettävissä esimerkiksi yhteistyön kehittämiseen.</p>	
Avainsanat sairaalaklovnit, lasten hoitotyö, lapset, huumori	

Field of Study Social Services, Health and Sports			
Degree Programme Degree Programme in Nursing			
Author(s) Jenni Korhonen and Heli Varis			
Title of Thesis "Silmät ihan säkenöi kun ne kahtoo niitä pellejä"- Nurses' experience of hospital clown activities in children's wards			
Date	23.11.2012	Pages/Appendices	33/1
Supervisor(s) Principal lecturer Pirkko Jokinen			
Client Organisation /Partners Kuopio university hospital			
<p>Abstract</p> <p>Sickness causes stress to a child because of the change of his rhythm of life and the pain. At the hospital the child has to adjust to a new environment and the presence of strange people. Doing this thesis helped us to understand the meaning of humour and play to child's welfare during his stay at the hospital.</p> <p>The purpose of the research was to describe the experiences of the nursing staff concerning the activities of the hospital clowns. The research was carried out as a qualitative research by interviewing the nursing staff in the children's wards in Kuopio university hospital. The research was carried out in pair interviews in September and October 2012. The aim of the thesis was to produce facts that can be used in developing pediatric nursing in children's ward in Kuopio university hospital. Also hospital clowns can use research results in developing by their own work.</p> <p>According to the research results the nursing staff has found the hospital clown activity mainly positive. The hospital clowns are there for children's amusement. They help the child to forget the hospital environment and they also bring joy for the nurses. From the research results came up the cooperation of the nurses and hospital clowns and also its development. The data of the research can be used to develop the cooperation.</p>			
<p>Keywords Hospital clowns, pediatric nursing, children, humour</p>			

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO.....	6
2	LAPSI SAIRAALASSA	7
2.1	Lapsi ja sairaus.....	7
2.2	Lapsen pelko sairaalassa	7
3	SAIRAALAKLOVNITOIMINTA	9
3.1	Sairaalaklovnitoiminnan historiaa	9
3.2	Sairaalaklovnitoiminta nykyään	9
3.3	Kokemukset sairaalaklovnitoiminnasta	11
4	TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TAVOITTEET	13
5	TUTKIMUSMENETELMÄT JA TUTKIMUSAINEISTO	14
5.1	Laadullinen tutkimus.....	14
5.2	Teemahaastattelu ryhmähaastattelun keinoin.....	14
5.3	Sisällönanalyysi aineiston analysointimenetelmänä	16
6	TUTKIMUKSEN TULOKSET	18
6.1	Sairaalaklovnit.....	18
6.2	Sairaalaklovnien vaikutukset lapseen ja perheeseen.....	18
6.2.1	Sairaalaklovnien vaikutukset lapsen sairaalakokemukseen	19
6.2.2	Sairaalaklovnien vaikutukset lapsen kivun kokemiseen	19
6.2.3	Sairaalaklovnien vaikutuksen lapsen mielialaan	20
6.2.4	Lasten suhtautuminen sairaalaklovneihin.....	20
6.2.5	Sairaalaklovnien vaikutukset perheeseen.....	22
6.3	Sairaalaklovnien vaikutukset hoitotyöhön.....	22
6.4	Sairaalaklovnien ja hoitohenkilökunnan yhteistyö ja sen kehittäminen	23
7	POHDINTA	25
7.1	Tutkimustulosten tarkastelu.....	25
7.2	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	27
7.3	Oman oppimisen arviointi ja ammatillinen kasvu.....	28
7.4	Jatkotutkimussuositukset.....	29

LIITTEET

Liite 1 Teemahaastattelun runko

1 JOHDANTO

Sairaus on lapselle aina stressaava tilanne elämänrytmin muutoksen ja vaivojen myötä. Sairastamiseen liittyvää psyykkistä stressiä aiheuttavat muun muassa kipu ja ruumiinkuvan muutos (Taipale 1998, 219,221). On lukuisia keinoja, joilla lasta voi auttaa sopeutumaan ja selviytymään uudessa ympäristössä tai tilanteessa. Sairaalaympäristössä tällaisiin virikkeisiin ei yleensä ole mahdollisuutta, joten on pyrittävä järjestämään muita keinoja. Huumori on tehokas selviytymiskeino. Jos ihminen osaa nauraa itselleen ja onnistuu mielessään työstämään traagisista tapahtumista myös koomisen puolen, hän vapautuu sen kahleista. (Furman 1997, 32-35.)

Hoitotyö on usein painottunut toimenpiteiden suorittamiseen, ja lapsen psykososiaaliset tarpeet voivat jäädä vähemmälle huomiolle. Sairaalaklovnit ovat sairaaloissa kiertäviä viihdyttäjiä. He edustavat hyvin toisenlaista terveyden edistämisen näkökulmaa. Sairaalaklovnitoiminta on vielä melko tuntematonta, ja tutkimusaiheena tavanomaisesta poikkeava ja siten mielenkiintoinen. Lisäksi aihetta ei ole ilmeisesti aiemmin tutkittu Suomessa. Opinnäytetyön tekeminen auttoi meitä ymmärtämään huumorin ja leikin merkityksen lapsen hyvinvointiin sairaalassaolon aikana.

Opinnäytetyön aiheena oli sairaalaklovnitoiminta hoitohenkilökunnan kokemana. Opinnäytetyömme tarkoituksena oli kuvata Kuopion yliopistollisen sairaalan (KYS) lastenosastojen hoitohenkilökunnan kokemuksia sairaalaklovnitoiminnasta. Tavoitteena oli tuottaa sellaista tietoa, jota voidaan käyttää lastenhoitotyön kehittämiseen lastenosastoilla KYS:ssa sekä myös muissa sairaaloissa. Tutkimuksemme tuloksia voivat hyödyntää myös sairaalaklovnit oman työnsä kehittämiseen. Opinnäytetyön toimeksiantaja ja yhteistyökumppani oli KYS:n lastenosastojen henkilökunta.

Sairaalaklovneilla on osoitettu olevan lukuisia positiivisia vaikutuksia lapsipotilaisiin. Hoitajat ovat raportoineet lasten kasvaneesta energisyydestä, onnellisuudesta, innostuneisuudesta ja rentoutuneisuudesta klovnien läsnäolon aikana. Lapset ovat myös kokeneet enemmän psykologisia reaktioita klovnista verrattuna televisioon (Kingsnorth, Blain & McKeever 2011). Sairaalaklovnien onnistuminen työssään vaatii toimivaa yhteistyötä hoitohenkilökunnan ja lääkäreiden kanssa (Lindqvist 2006, 117).

2 LAPSI SAIRAALASSA

2.1 Lapsi ja sairaus

Lapsen sairastuminen muuttaa lasta ja hänen perhettään. Sairastuminen voidaan kokea pettymyksenä tai järkytyksenä. Vanhemmat kokevat huolta, pelkoa, surua tai jopa syyllisyyttä lapsen sairastumisesta. Lapsen hyvinvointi vaikuttaa koko perheen hyvinvointiin. Lapsen tullessa sairaalaan hoidettavina ovat lapsen lisäksi usein myös hänen vanhempansa. Lapsen hoidon tavoitteita ovat yleensä terveyden saavuttaminen, ylläpitäminen tai edistäminen, tiedon, taidon ja voiman lisääminen sekä elämänlaadun parantaminen. Lapsen sairaudesta riippuen hoidon tavoitteita voi myös olla sairauteen sopeutumisen edistäminen tai tukeminen kuoleman lähestyessä. (Linden 2009, 31-32.)

Lapsi kasvaa ja kehittyy jatkuvasti, ja sairaalassakin lapsella on oltava kehitysmahdollisuus. Sairaalassa olon ajan lapsi jää monesti vaille normaalia iänmukaista kehitystä. Tästä syystä sairaalan on tarjottava lapselle erilaisia virikkeitä ja leikkitoimintaa. Leikki on myös osa lapsen kuntoutusta ja sen kautta lapsi saa kosketuksen normaaliin elämäänsä sairautensa keskellä. (Linden 2009, 33.)

Lasta on hoidettava sairaalassa yksilönä, jonka kehitysvaihe, äidinkieli, persoonalliset ominaisuudet ja kulttuurista otetaan huomioon. Sairaalahoidon aikana leikki-ikäisillä lapsilla voi esiintyä pelkoa ja ahdistusta. Kouluikäiset kokevat monesti sairauden ja sen tuomat rajoitukset vaikeina, kun taas murrosikäinen pelkää sairauden aiheuttamia identiteetin muutoksia. (Linden 2009, 32-33.)

2.2 Lapsen pelko sairaalassa

Ympäristön muuttuminen aiheuttaa monesti lapsessa pelkoa tai ahdistusta. Sairaalaympäristöön ja uusiin ihmisiin tottuminen vie aikaa. Jotta lapsi voisi kokea olonsa turvalliseksi sairaalassa, on hoitajien luotava lapselle turvallinen hoitoympäristö. Lapsen, perheen ja hoitajien välillä tulee olla kunnioittava ja luottamuksellinen ilmapiiri. (Linden 2009, 33.)

Talkan (2009) tutkimuksen mukaan lasten pelot sairaalassaolon aikana liittyvät sairaalaympäristöön, toimenpiteisiin sekä lapsen tuntemuksiin itseään kohtaan. Pelkoa aiheuttavat sairaalaan tulo, erilaiset äänet sairaalassa, hoitovälineet kuten kanyyli,

sekä pistäminen ja leikkaus. Myös turvattomuus ja kipu aiheuttavat pelkoa. Esimerkiksi ero vanhemmista ja yksinolo aiheuttavat lapsessa turvattomuutta. (Talka 2009, 40.) Pelko voi myös aiheuttaa lapsessa avuttomuuden kokemuksia sekä pelon torjuntaa. Lapsi saattaa suojata itseään pelottavalta tilanteelta sellaisen kokemuksen jälkeen, jossa on tullut satutetuksi. (Salmela 2011, 31.)

Monet tekijät vaikuttavat lapsen kykyyn selviytyä sairaudesta ja sairauden hoitoon liittyvistä peloista. Näitä tekijöitä ovat mm. lapsen ikä, kehitysvaihe, aikaisemmat kokemukset sekä lapsen saama tuki ja ohjaus. Vanhempien antama turva ja huolenpito ovat lapselle ensisijaisen tärkeitä. Vanhempien läheisyys auttaa myös lievittämään lapsen pelkoa sairaalassa. Silloin, kun vanhemmat eivät ole paikalla, lapsi turvautuu sairaalan henkilökuntaan. Lapset ovat kertoneet pelon lievittyvän hoitajan tai lääkärin auttaessa, hoitaessa ja lohduttaessa heitä. (Salmela 2011, 32.)

Leikkiminen, pelien pelaaminen, puuhastelu tai television katselu tuottavat lapselle mielihyvää, ja ne ovat lapsen omia keinoja selviytyä sairaudestaan, hoitotoimista sekä sairaalaan liittyvistä peloista. Sairaalaan liittyviä pelkoja lievittää myös huumori ja hassuttelu. Salmelan (2011, 32-33) mukaan lapsen lisäksi myös vanhemmat ja hoitohenkilökunta voivat käyttää huumoria yhtenä keinona pelkojen lievittämiseen.

On osoitettu, että sairaanhoitajat eivät juuri hyödynnä leikkiä lasten hoitotyössä. Kiire sekä tiedon ja koulutuksen puute vähentävät leikin käyttöä. Hoitajat käyttävät leikkiä toimenpiteissä ja tutkimuksissa kiinnittämään lapsen huomion muualle, ja myös silloin kun vanhemmat eivät ole paikalla. (Karttunen & Salminen 2010, 23-26.)

3 SAIRAALAKLOVNITOIMINTA

3.1 Sairaalaklovnitoiminnan historiaa

Sairaalaklovnitoiminta syntyi New Yorkissa. Viihdyttäessään sairasta veljeään sirkustaiteilija Michael Christensen huomasi hauskanpidon suuren vaikutuksen sairaalaympäristössä. Toiminta teki vaikutuksen potilaan lisäksi myös henkilökuntaan ja muihin läsnäolijoihin. Ensimmäinen järjestäytynyt sairaalaklovniyhdistys Clown Care Unit (CCU) perustettiin vuonna 1986, joka toimii edelleen New Yorkissa. Suomeen toiminnan toi Lilli Sukula-Lindblom opiskellessaan vuonna 2000 CCU:ssa sairaalaklovnitoimintaa aiheenaan sekä käytännön työ sairaaloissa että toiminnan järjestäminen kokonaisuudessaan ja sen tuominen Suomen oloihin. Sukula-Lindblom on nykyään Sairaalaklovnit -yhdistyksen taiteellinen johtaja ja esiintyy myös yhtenä klovnista. Sairaalaklovnit yhdistys on rekisteröity vuonna 2001 ja virallisesti sairaalaklovnitoiminta alkoi Suomessa vuonna 2002 Helsingin Yliopistollisessa Keskussairaalassa lasten- ja nuortensairaalassa (Sairaalaklovnit).

3.2 Sairaalaklovnitoiminta nykyään

Tänä päivänä sairaalaklovnitoimintaa on maailmanlaajuisesti ja yhdistyksiä on lukuisia. Yhdysvalloissa toimivaan CCU:iin kuuluu 80 koulutettua ammattiesiintyjää, jotka esiintyvät lastenosastoilla 16 sairaalassa eri puolella maata. He vierailevat sekä sairaalapotilaiden että avohoitopotilaiden luona, mukaan lukien esimerkiksi syöpätautien, tehohoidon, ensiavun ja fysioterapian osastot (Big Apple Circus 2011). Australiassa toimii hyväntekeväisyysjärjestö The Humour Foundation perustama ja ylläpitämä Clown Doctors yhdistys. Sillä on yli 50 sairaalaklovniksi koulutettua esiintyjää, jotka kiertävät Australian sairaaloissa lasten- ja myös vanhustenosastoilla. (The Humour Foundation 2011.) Sveitsiläislähtöinen sairaalaklovniyhdistys Fundación Theodora toimii nykyään ympäri maailmaa muun muassa Hong Kongissa, Iso-Britanniassa, Espanjassa, Ranskassa, Italiassa, Valko-Venäjällä ja Turkissa. Yhdistyksen klovnit vierailevat 120 sairaalassa viikottain ympäri maailmaa. (Fundación Theodora.) Myös monikansallinen yhdistys Clowns Without Borders toimii monissa maissa ympäri maailman. Yhdistyksen toiminta on projektiluontoista ja keskittyy lasten auttamiseen kriisien, esimerkiksi luonnonkatastrofien ja köyhyyden keskellä (Clowns Without Borders 2009).

Suomessa toimii Sairaalaklovnit -yhdistys. Tällä hetkellä sairaalaklovneneja eli klovnitohtoreita yhdistyksessä on 40. Uusia klovneneja koulutetaan muutaman vuoden välein ja jatkokoulutusta klovnitohtoreille järjestetään joka vuosi (Sairaalaklovnit). Koulutus kestää puoli vuotta ja valitut ovat ammatiesiintyjä kuten näyttelijöitä, laulajia ja tanssijoita (Österlund 2012). Koulutuksessa opetetaan improvisaatiota ja herkkyyttä toimia eri tilanteissa (Venesmäki 2006), sekä muun muassa psykologiaa, hygieniaa, tautioppia ja kriisinhallintaa (Innanen 2001, 25). Sairaalaklovnit osaavat monia kieliä ja tarvitsevat niitä työssään jatkuvasti (Österlund 2012). He pyrkivät opettelemaan vähintään tervehtimään lapsen äidinkielellä (Venesmäki 2006), ja ovat opetelleet myös tukiviittomia ja viittomakielisiä lauluja. Yhteinen kieli ei ole kuitenkaan välttämättömyys, vaan yhteyden saa lapseen muutenkin (Säävälä, 2010).

Sairaalaklovnit kiertävät Suomen yliopistollisissa sairaaloissa poliklinikoilla, ortopedis-traumatologisilla, hematologisilla, neurologisilla, yleispediatrisilla, lastenkirurgisilla, gastro-urologisilla sekä sydän-, munuais-, elinsiirto-, teho- ja infektio-osastoilla. Nykyään klovnit kiertävät kaikissa Suomen yliopistollisissa sairaaloissa. Yhdistys tekee joka vuosi sopimukset toiminnasta, aikatauluista ja osastoista yhdessä sairaalan johdon kanssa sekä vastaavasti artistien kanssa. Sairaalaklovnitoiminnan rahoittavat monet yritykset ja yhdistykset, sairaaloille toiminta on maksutonta. Päärahoittaja on Raha-automaattiyhdistys RAY (Sairaalaklovnit). Toiminta on voittoa tavoittelematonta (Innanen 2001, 25). Helmikuussa vuonna 2008 päättyi KYS:ssa sairaalaklovnien neljän kuukauden kokeilujakso. Jakso onnistui hyvin ja toimintaa päätettiin jatkaa viikottaisena (Sallinen 2008). Sairaalaklovnit vierailevat KYS:ssa lastentautien poliklinikalla, lasten akuuttiosastolla, lasten veri- ja syöpätautien osastolla, lasten ja nuorten operatiivisella osastolla sekä lastenneurologian yksikössä (Heiskanen 2011.)

Klovnit hölmöilevät, laulavat, soittavat ja esittävät erilaisia taikatemppuja. Potilashuoneessa on aina kaksi klovnitohtoria ja yksi tai useampi lapsi, sekä mahdollisesti myös lasten vanhempia ja henkilökuntaa. Sairaalaklovnit eivät tee sirkusesityksiä, vaan vierailut ovat suurelta osin improvisointia ja muokataan jokaiselle lapselle ja tilanteelle sopivaksi (Koskinen 2003). Sairaalassa lapsella ei ole yleensä päätösvaltaa hänelle tapahtuvista asioista. Sairaalaklovnit menevät huoneeseen vain lapsen luvalla, ja muutenkin vierailut tapahtuvat aina lasten ehdoilla. Lapsella on vaikuttamismahdollisuus vierailujen sisältöön ja he voivat opettaa ”tyhmää” klovnia (Koskinen 2003). Ennen huoneeseen menoa klovnit kysyvät lapsiin liittyviä tietoja ja erityistarpeita, kuten onko huoneissa eristyksiä, huonosti kuulevia tai näkeviä lapsia (Venesmäki 2006), juuri leikattuja tai syntymäpäiviään viettäviä lapsia (Innanen 2001, 25).

Klovnit eivät keskity lapsen sairauteen, vaan terveeseen ja leikkivään puoleen lapsessa (Koskinen 2003). Sairaalaklovnit pyrkivät kääntämään naurulla ja hullutellulla lapsen ajatukset hetkeksi pois sairaudesta (Sairaalaklovnit) sekä lievittämään lapsen kärsimystä sairaalassa (Fundación Theodora). Heidän päämääränään on lapsen itsetunnon vahvistaminen, emotionaalinen tukeminen sekä ilon ja naurun tuottaminen (Vienonen 2011). Sairaalaklovnit ovat osastolla lasta varten, ja heille lapsi saa myös olla vihainen ja kiukutteluunkin on lupa (Yle uutiset 2011). Klovnienväittämänä on olla myös hoitohenkilökunnan apuna ja tukena kuitenkin koskaan rasittamatta osaston toimintaa. Klovneja voi myös pyytää toimenpiteeseen mukaan rauhoittamaan ja rentouttamaan. (Sairaalaklovnit.)

3.3 Kokemukset sairaalaklovnitoiminnasta

Kokemukset sairaalaklovnista ovat olleet pääosin positiivisia: klovnienvierailujen ansiosta lapset ovat reagoineet paremmin hoitoihin ja selviytyneet traumaistaan. Sekä potilaat, perheet että henkilökunta ovat kokeneet vähemmän stressiä ja henkilökunta on kokenut työnsä inhimillisemmäksi klovnienvierailun ansiosta. (Doctors of happiness.)

Hoitajat kuvasivat sairaalaklovnien vaikutusten lapsissa olevan ylivoimaisen positiivisia. He havaitsivat lapsissa energian, innostuksen ja onnellisuuden lisääntyneen. Lasten raportoitiin hymyilevän ja nauravan enemmän sekä ilmaisevan vähemmän negatiivisia tunteita irvistelemällä. Jotkut hoitajat myös huomasivat lasten olevan rentoutuneempia sairaalaklovnien läsnä ollessa. (Kingsnorth ym. 2011.)

Sairaalaklovnilla on osoitettu olevan suora fysiologinen vaikutus lapsiin ja kokonaisvaltainen positiivinen vaikutus jopa syvästi vammaisten lasten mielialaan ja hyvinvointiin. (Kingsnorth ym. 2011.) Sairaalaklovnit ovat varsinkin pitkäaikaissairaille lapsille tärkeä tuki (Vienonen 2011), he auttavat vaikeissa tilanteissa ja helpottavat toimenpiteiden suorittamista (Yle Uutiset Häme).

Sairaalaklovnien vierailun jälkeen lasten on kerrottu olevan rentoutuneita ja ilmaisevan spontaanisti ajatuksiaan ja tunteitaan. He ovat aloitteellisia sairaalaklovnien vierailujen ansiosta sen sijaan että makaisivat passiivisena harmitellen tilannettaan. Sairaalaklovnien avulla on lasten hoitotyössä helpompi toteuttaa lapsen kokonaisvaltaista hoitoa huomioiden lapsen tarpeet kuten normaali kehitys ja mahdollisuus leikkiin. Lapsen sairastuttua vanhemmat ovat usein järkyttyneitä ja kokevat nauramisen mahdottomaksi ja jopa kielletyksi. Lapsi kuitenkin elää nykyhetkessä eikä ajattele diagnoosiaan. Sairaudesta huolimatta lapsen pitää kehittyä, leikkiä ja nauraa kuten

ennenkin, ja siihen klovneista voi olla suurta apua. Lapset odottavat klovni vierailua osastolle. Vierailun jälkeen lasten kanssa on usein helpompi työskennellä jopa useita päiviä. Sairaalaklovnien vierailu on nautinnollinen kokemus myös henkilökunnalle ja tarjoaa heille parantavaa naurua. Sairaalaklovnien onnistuminen työssään edellyttää yhteistyötä hoitohenkilökunnan ja lääkäreiden kanssa. (Lindqvist 2006, 117).

On osoitettu, että klovni läsnäolo ennen leikkausta vähentää merkittävästi sekä lapsen että vanhempien ahdistuneisuutta. Toisaalta lääkärit ja hoitohenkilökunta kokivat sairaalaklovnit häiriöksi, sillä heidän mielestään klovnit viivyttivät toimenpiteitä ja häiritsivät lapsen ja henkilökunnan välistä suhdetta. (Vagnoli, Caprilli, Robiglio, Messeri 2005, 566-567.)

4 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata henkilökunnan kokemuksia sairaalaklovnitoiminnasta KYS:n lastenosastoilla. Tavoitteena oli tuottaa sellaista tietoa, jota voidaan käyttää lastenhoitotyön kehittämiseen lastenosastoilla KYS:ssä sekä myös muissa sairaaloissa. Tutkimuksemme tuloksia voivat hyödyntää myös sairaalaklovnit oman työnsä kehittämiseen ja esimerkiksi opiskelijat tutkimuksissa. Tutkimuksessa haasteltiin yhteensä neljää hoitajaa KYS:n eri lastenosastoilta.

Tutkimuskysymykset olivat:

1. Millaista sairaalaklovnitoimintaa on ollut hoitohenkilökunnan kuvaamana?
2. Millaisia merkityksiä klovnilla on lapsen ja tämän perheeseen hoitohenkilökunnan kuvaamana?
3. Millaisia merkityksiä sairaalaklovnitoiminnalla on hoitotyöhön hoitajien kuvaamana?

5 TUTKIMUSMENETELMÄT JA TUTKIMUSAINEISTO

5.1 Laadullinen tutkimus

Tutkimusmenetelmänä käytimme kvalitatiivista eli laadullista tutkimusmenetelmää. Laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen, ja siinä pyritään tutkimaan kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 157.) Valitsimme laadullisen tutkimusmenetelmän, koska olemme kiinnostuneita hoitohenkilökunnan kokemuksista ja näkemyksistä tutkittavasta asiasta, eli sairaalaklovnitoiminnasta. Halusimme selvittää myös kokemusten laatua, joten päädyimme määrällisen tutkimusmenetelmän sijasta laadulliseen menetelmään. Valitsimme laadullisen tutkimusmenetelmän myös siksi, että halusimme löytää uusia toimintamalleja hoitotyöhön. Tämä onkin yksi laadullisen tutkimuksen tavoite (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2009, 50).

5.2 Teemahaastattelu ryhmähaastattelun keinoin

Aineistonkeruumenetelmänä käytimme teemahaastattelua, joka toteutettiin parihaastatteluna. Teemahaastattelussa eli puolistrukturoidussa haastattelussa korostuvat ihmisten tulkinnat ja merkitykset tutkittavana olevasta asiasta. Valmiiksi laadittujen teemojen avulla etsitään vastauksia tutkimuskysymyksiin. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2009 97.) Valitsimme aineistonkeruumenetelmäksi teemahaastattelun, koska toivoimme keskustelun etenevän tutkimustehtävien mukaisesti. Teemat muodostuivat aikaisempien tutkimusten tulosten pohjalta. Aineistonkeruumenetelmäksi valitsimme haastattelun, koska sen avulla pystytään selventämään ja syventämään haastateltavien vastauksia, eli pystyimme pyytämään perusteluja vastauksiin (Hirsjärvi & Hurme 2009, 34-35). Kyselylomake olisi sulkenut pois tämän mahdollisuuden. Aineiston keräsimme haastatteleamalla hoitohenkilökuntaa KYS:n lastenosastoilta, joissa sairaalaklovnit vierailivat.

Haastateltavien valinta perustui hoitohenkilökunnan omakohtaiseen kokemukseen tutkittavasta asiasta eli sairaalaklovnitoiminnasta. Haastattelu suunniteltiin toteutettavaksi ryhmähaastattelulla, mutta koska osallistujia oli vain kaksi kussakin haastattelussa, muodostui niistä parihaastatteluja. Parihaastattelussa sovellettiin kuitenkin menetelmänä ryhmähaastattelua. Valitsimme ryhmähaastattelun, koska toivoimme haastateltavien välille syntyvän avointa keskustelua aiheesta. Ryhmädynamiikka onkin tärkeä asia ryhmähaastattelussa. Hyvä ryhmädynamiikka saa osallistujat tuotta-

maan paremmin tietoa tutkittavasta aiheesta. Vaikka haastattelun teemat on etukäteen päätetty, haastattelu toteutetaan kysymällä avoimia kysymyksiä. Ryhmähaastattelua pidetään hyvänä, mutta myös vaativana aineistonkeruumenetelmänä kvalitatiivisessa tutkimuksessa. Haastattelijan on otettava haastateltavat huomioon kunnioitavasti, osattava ohjata ryhmää ja hallittava haastattelutekniikka. Aineistoa analysoidessa on taas otettava huomioon haastatteluun osallistujat yksittäisenä ryhmän jäsenenä, osana ryhmää, ryhmä yhtenä kokonaisuutena ja eri ryhmät suhteessa toisiinsa.

Ryhmähaastattelua suunniteltaessa on kiinnitettävä huomioita osallistujien määrään: suuressa ryhmässä ilmenee helposti ajankäytön ongelmia ja hankaluuksia puheenvuoroissa. Pitkäksi venyvässä haastattelussa osallistujat helposti väsyvät ja vastauskeskittyminen keskittyy epäolennaisiin asioihin. Pienessä ryhmä tunnelma on vapautuneempi ja ryhmä on helpommin hallittavissa, toisaalta taas keskustelun ylläpitäminen voi olla ongelmallisempaa. Yksilöhaastattelu aineistonkeruumenetelmänä olisi sulkenut pois osallistujien mahdollisuuden stimuloida toisiaan keskustellen. Ryhmähaastattelu on myös vähemmän aikaa vievä menetelmä kuin yksilöhaastattelu, ja sen avulla saimme kerättyä useamman henkilön kokemuksia samaan aikaan. (Koskinen & Jokinen 2001,302,305,307.)

Haastattelut järjestettiin 27.9.2012 ja 1.10.2012 KYS:n lasten neurologian osaston neuvotteluhuoneessa. Molemmissa haastattelutilanteissa oli kaksi hoitajaa haastateltavina. Aikaa yhteen haastatteluun oli varattu yksi tunti. Molemmat haastattelut kestivät kuitenkin noin 40 minuuttia. Toinen opinnäytetyön tekijöistä esitti haastattelukysymykset ja huolehti keskustelun etenemisestä, ja toinen oli havainnoija ja huolehti ääninauhurin käytöstä. Toisella haastattelukerralla roolit vaihtuivat toisinpäin. Haastattelut nauhoitettiin koululta lainatun ääninauhurin avulla.

Molemmissa haastatteluissa oli avoin keskusteleva ilmapiiri. Meille jäi epäselväksi, tunsivatko haastateltavat toisiaan entuudestaan. Kuitenkin keskustelu pysyi hyvin aiheessa eikä haastateltavia tarvinnut ohjata pysyttelemään aiheessa. Haastateltavat stimuloivat toisiaan hyvin keskusteluun ja saimme heiltä rikkaan aineiston. Molemmissa haastatteluissa haastattelijan rooli jäi melko pieneksi. Osallistujat pitivät hyvin keskustelua yllä eikä puheenvuoroja tarvinnut jakaa. Haastattelijan tehtäväksi jäi vain haastattelukysymysten ja muutaman tarkentavan kysymyksen esittäminen.

5.3 Sisällönanalyysi aineiston analysointimenetelmänä

Haastattelun jälkeen aloitimme aineiston käsittelyn. Aineiston analyysin teimme sisällön analyysin avulla. Hoitohenkilökunnan kokemuksia sairaalaklovnitoiminnasta ei ole kartoitettu KYS:ssä, joten käytimme induktiivista, eli aineistolähtöistä sisällönanalyysiä (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2009, 135). Aineiston analyysia on kuvattu prosessiksi, joka etenee vaiheittain ensin pelkistäen eli redusoiden, sitten ryhmitellen eli klusteroiden aineisto ja lopuksi abstrahoiden eli luoden teoreettiset käsitteet. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108).

Tutkimusaineiston muutamme tekstimuotoon, eli litteroimme aineiston kuuntelemalla haastattelun ääninauhurista ja kirjoittamalla sen sanasta sanaan tekstiksi. Aineisto pelkistettiin, eli siitä karsittiin epäolennainen tieto tutkimustehtävien kannalta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 109). Tämän jälkeen perehdyimme aineistoon lukemalla sitä läpi moneen kertaan. Pelkistetyt ilmaukset ryhmiteltiin samankaltaisuuksien ja eroavaisuuksien mukaan. Ryhmitellyille samaa tarkoittaville asioille luodaan niitä kuvaava käsite, eli pelkistetyille ilmauksille nimetään alaluokka. Alaluokista muodostetaan yläluokkia, yläluokista pääluokkia ja pääluokista yhdistäviä luokkia. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 109-113.)

Tutkimuksessamme luokittelimme pelkistetyt ilmaukset alaluokkiin ja alaluokat pääluokkiin, jotka käsittelivät suoraan kolmea tutkimustehtäväämme. Luokat muodostuivat luontevasti, sillä keräämämme aineisto sisälsi juuri niitä asioita, joita halusimme tutkimuksessa selvittää. Lisäksi pääluokkien pohjalta tulosten tarkastelu oli helpompaa. Kummallakaan meistä ei ole aikaisempaa kokemusta haastatteluaineiston analysoinnista eikä sisällönanalyysin tekemisestä, joten sen tekeminen oli koko opinnäytetyöprosessin haastavin osuus. Jätimme myös analyysistä pois yläluokkien muodostamisen, koska se selkeytti sisällönanalyysin tekemistä ja sen kokonaisuuden hahmottamista. Esimerkki sisällönanalyysistä kuvataan kuviossa 1.

KUVIO 1.: Esimerkki sisällönanalyysistä

PELKISTETYT ILMAUKSET	ALALUOKKA	PÄÄLUOKKA	YHDISTÄVÄ LUOKKA
Klovneilla hyvä tilannetaju ja tilannekomiikka	Klovnien ominaisuudet	Klovnit	SAIRAALAKLOVNITOIMINTA
Klovneilla on hyvät varusteet	Klovnien välineet		
Sairaalaklovnit auttavat unohtamaan sairaalaympäristön	Vaikutukset lapsen sairaalakokemukseen	Klovnien vaikutukset lapseen	
Klovnit katkaisevat sairaalan arkea			
Lapset odottavat sairaalaklovneja	lapsen suhtautumien sairaalaklovnihin		
Autistit usein varautuneita, mutta ottavat silti kontaktia klovneihin yllättävän paljon			
Klovnipäivä tuo iloa lapselle ja perheelle		Klovnien vaikutukset perheeseen	
Vierailu katkaisee jännityksen vanhemmilta ja lapselta			
Klovnipäivä virkistää hoitajia	Klovnien positiiviset vaikutukset hoitajiin	Klovnien vaikutukset hoitotyössä	
Hoitajat odottavat klovneja			
Hoitajat eivät aina ehdi kertoa raporttia klovneille	Klovnien häiritsevä vaikutus hoitajiin		
Klovnit aiheuttavat välillä ärtyneisyyttä hoitajissa			

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tutkimuksen tulokset kuvaamme tutkimuskysymyksittäin ja sisällönanalyysistä muodostuneiden pääluokkien avulla. Tutkimuksen tulokset muodostuivat neljästä eri osaluokasta, jotka ovat sairaalaklovnit, sairaalaklovnien vaikutukset lapseen ja perheeseen, sairaalaklovnien vaikutukset hoitotyöhön sekä klovnien ja hoitajien yhteistyö.

6.1 Sairaalaklovnit

Hoitajat kuvasivat sairaalaklovnit hauskoiksi, taitaviksi ja hienotunteisiksi. Sairaalaklovneilla on hyvä tilannetaju ja tilannekomiikka. Heillä on hyvät varusteet ja sopivasti toimintaa lapsille. He kunnioittavat lasta ja ottavat hänen ikänsä, kehityksensä ja toiveensa huomioon. Sairaalaklovnit saavat lapsen hyvin innostumaan toiminnastaan vaikka eivät tunne lasta. Hoitajat kokivat, että sairaalaklovnien vierailu on mukava ja erinomainen asia. Hoitajat kuvasivat sairaalaklovneja seuraavasti:

”Mulle ainakin tuon lasten ja asiakkaitten hauskuuttaja. Ja tieto siitä, että joku on tulossa, niin saattaa ainakin mejän lapset panna niinkun vipinää kinttuihin elikkä sitä ootetaan ja ootetaan ja sitä vaan ootetaan ja sitten kun se tulee niin onpas se mukava juttu.”

”Meillä on ne pellet jonkin verran vaihtunu että ne ei oo aina ollu ne samat, mutta oon ainakii minä kokenu ja huomannu lastenkiin kokevan kyllä että niillä on se tilannekomiikka hallussa että ne ossaa sillai just vettää oikeesta narusta ja sitten on kyllä semmosiakin lapsia että pelkää niitä että sanovat jo että ei saa tulla mejän huoneeseen eikä ne sitten mene että ne kunnioittaa sitä lapsen toivetta.”

6.2 Sairaalaklovnien vaikutukset lapseen ja perheeseen

Haastatteluissa hoitajat kertoivat, että sairaalaklovnit vaikuttavat monella tavalla lapseen ja perheeseen. Sisällönanalyysin avulla muodostuneet alaluokat olivat: Sairaalaklovnien vaikutukset lapsen sairaalakokemukseen, sairaalaklovnien vaikutukset

lapset kivun kokemiseen, sairaalaklovnien vaikutukset lapsen mielialaan, lasten suhtautuminen sairaalaklovneihin ja sairaalaklovnien vaikutukset perheeseen.

6.2.1 Sairaalaklovnien vaikutukset lapsen sairaalokokemukseen

Hoitajat kuvasivat sairaalaklovnien muuttavan lapsen sairaalokokemusta katkaisemalla sairaalan arkea ja rutiineja vierailullaan. Esiytyksillään ja leikeillään sairaalaklovnit saavat lapset unohtamaan sairaalaympäristön hetkellisesti.

”Niin jotenkin ne varmasti kokkee että se on semmonen jotakin muuta kuin pelkästään sitä sairaalaa.”

”Sitten heidän tällänen pieni katkasu tähän sairaalarutiineihin, et ne katkasee sitä päivää.”

6.2.2 Sairaalaklovnien vaikutukset lapsen kivun kokemiseen

Hoitajat kokivat sairaalaklovnien auttavan lasta unohtamaan kivun hetkellisesti. Tutkimuksessa nousi kuitenkin myös esille, ettei sairaalaklovneilla ole vaikutusta lapsen kivun kestämiseen. Hoitajat eivät nähneet klovnveja varsinaisena kivunhoitomenetelmänä, mutta heidän mielestään sairaalaklovneja voisi hyödyntää kipua aiheuttavissa toimenpiteissä.

*”no ehkä se siinä hetkessä saattaa unohtua...
...emmä usko että sillä ois vaikutusta siihen kivun, kivun kestämiseen ois.”*

” et jossain tipanlaiton yhteyvässä vois olla joku pelle ympärillä tekemässä jotain sinä aikana ku laitetaan tippaa, tulis mieleen tällönen tilanne. Et ei sitä käytetä et hoitotoimet on hoitotoimia sitte et voihan se olla että saattaa se kipu hetkellisesti unohtua mutta ei se varsinaisesti.”

6.2.3 Sairaalaklovnien vaikutuksen lapsen mielialaan

Hoitajat kuvasivat sairaalaklovneilla olevan mielialaa kohottava vaikutus lapsissa. Sairaalaklovnit ovat piristysruiske ja he hauskuuttavat ja viihdyttävät lapsia. Lapsissa on huomattavissa aitoa intoa ja iloa klovnien vierailujen aikana. Sairaalaklovneista koettiin olevan eniten hyötyä virkistykseenä laitostuneille ja masentuneille lapsille. Toisaalta hoitajat kertoivat myös, että lapset unohtavat sairaalaklovnien käynnin nopeasti, eivätkä eivät jaksakaan kantaa pitkään positiivisuutta klovnien vierailun jälkeen.

”...semmosta aitoa intoa ja ilostusta. Ainakii joskus kun kattoo niitä lapsia kun ne on silmät ihan säkenöi kun ne kahtoo niitä pellejä...”

”No meillä ainakii voin sanoa että jos on semmonen joku potilas joka on pitkään ollu ja alkaa vähän jo olla masentunu tai sillä tavalla laitostunu tai mitenkä nyt sanos ni kyllä ne virkistyy sitten kun pelle, jos nyt on virkee kuitenkin että pystyy ottamaan sen pellen vastaan sinne huoneeseen, tai pellet, niin kyllä on apua siinä mielentilan asiassa.”

”Ilonaihe se on. Enkä ossaa nyt sanoa kyllä että niinkun minkälaisia sen käynnin jälkeen sitten tekkeekö se mittään että lapsethan aika nopeesti kyllä unohtaa sillai että jatkaavat sitten muita puuhia”

”..no varmaan hetkellisesti se piristää mut sitte meillä ainaki kun on pitkään olevia lapsia niin et ei jaksakaan kovin kauaa kantaa sitä niinku sitä positiivisuutta mut varmaan sinä päivänä se tuo sitä illoa...”

6.2.4 Lasten suhtautuminen sairaalaklovneihin

Hoitajien kuvaamana lapset pääasiassa pitävät sairaalaklovneista ja haluavat nähdä heidät. Lapset asennoituvat päivään eri tavalla, kun tietävät sairaalaklovnien olevan tulossa. Lapset odottavat klovnveja innokkaasti ja toivovat myös, että näillä olisi enemmän aikaa. Etenkin pitkäaikaispotilaille sairaalaklovnit ovat tärkeitä. Hoitajat uskoivat sairaalaklovneilla voivan olla jokin hoitavakin merkitys lapselle, mutta eivät

osanneet tarkemmin kertoa millainen. Joitakin murrosikäisiä sairaalaklovnit ärsyttävät, sillä he kokevat, että klovnit ovat pienempiä lapsia varten. Joitakin pieniä lapsia klovnit taas saattavat pelottaa.

”...suurimmaksi osaksi lapsethan tykkää mut on niitä lapsia jotka myös pelkää. Että onhan hyö aikamoinen ilmestys kun hyö osastolle tulee. Ja varsinkin ehkä meillä, ku on noita pitkäaikaislapsia, niin heistä kyllä huomaa että toiset osaa jo sit sanoa että ei haluta että pellet tulee, tai sitte että osa sitte odottaa sitä torstaipäivää ku se on meille se pellepäivä.”

Hoitajien kuvausten mukaan sairaalaklovnit ovat hyvä ajanviete etenkin pitkäaikaispotilaalle. Lapset ovat aidosti kiinnostuneita klovneista, ja osallistuvat mielellään heidän järjestämäänsä toimintaan osastolla. Hoitajat kuvasivat autistiset lapset usein varautuneiksi, mutta ottivat silti kontaktia klovneihin yllättävän paljon. Hoitajat kokivat, että jotkut lapset saattavat mennä ”ylikierröksille” klovni vierailusta, esimerkiksi ADHD-häiriöstä kärsivät lapset. Joskus myös klovni vierailu saattaa rikkoa kehitysviiveestä kärsivän lapsen sen päivän toimia.

”...kyllä ne niinkun aidosti seuraa kyllä niitä ja ovat mukana siinä.”

”Meidänkin potilasta jos aattelee, niin kun niillä on tosi pitkiä ne hoitajaksoit vielä että ne usseempia viikkojakin joutuu jopa olemaan niin on se mukava kun ne pellet käy. Tietysti tarvitaan paljo muutakin siihen kyllä siihen virkistäytymiseen ja virikkeellisyyteen mutta ne pellet on hyvä apu siinä.”

”Et kyllä minä niinkun hoitajana ja siinä oli lääkärikin ihmeteltiin että kuinka autistinen lapsi voi mennä niin lähelle, et se oli semmonen mietittävä aihe ihan oikeesti. Yllättävää.”

”...ylikierröksille saattaa mennä adhd –lapsi. Että joskus sitten täytyy siten niinku vanhemmille antaa ohjeita että voisitko ottaa sylliin, jos on vähäkin vierastava lapsi ja ja silloin se voi aiheuttaa niinku lapsessa että se hälläpyörä jää päälle sitten siihen.”

6.2.5 Sairaalaklovnien vaikutukset perheeseen

Hoitajat kokivat sairaalaklovnien tuovan iloa sekä lapselle että koko perheelle ja piristävän hetkellisesti. Perhe koki iloa myös lapsen ilon kautta. Hoitajat myös näkivät sairaalaklovnien tehtävän olevan ilon tuottaminen lapselle ja hänen perheelleen. Perheiden päivän kohokohta on sairaalaklovnien vierailu. Se myös katkaisee sairaalakokemusta ja jännitystä lapselta ja perheeltä. Hoitajat kertoivat klovnien kunnioittavan perheiden toiveita. Joillekin klovnien vierailu on tullut yllätyksenä.

”...ehkä ne jotenki sen lapsen kautta, et ne saattas nyt kokee et ihan kivana kokemuksena ja just se nimenomaan sen sairaalakokemuksen katkasemiseksi, tai sitte niinku teillä joku väsyny lapsi että ei välttämättä jaksakaan ja oisko sitte vanhemmat jotka ei halua että siihen sitte tullee esimerkiksi jos ei yksinkertaisesti jaksu keskittyä mihinkään eikä hirveesti nyt jaksu nauraa eikä iloita jos ei oo asiat ihan sitä myöten.”

”Monet isät on hyvin herkillä niinku olleet siinä että ihanko oikeesti tämmösesä jännittävässä paikassa ja tämmöseen niinkun sairaalaan tullaan lääkärin vastaanotolle ja tutkitaan ja tutkitaan, niin että sitten kesken päivän onkin tämmönen joka katkaisee sen niinkun vanhemman ja lapsen jännityksen ja siitä voi alkaa se uusi aika sitten ihan toisella tavalla.”

6.3 Sairaalaklovnien vaikutukset hoitotyöhön

Hoitajien kokemukset sairaalaklovnitoiminnan vaikutuksista hoitotyöhön olivat pääosin positiivisia. Heidän mukaansa klovnit ovat piristysruiske sekä lapsille että hoitajille. Klovnit tartuttavat hoitajiin lapsellisuutta, mikä auttaa hoitajia jaksamaan työssään, ja hoitajat jopa odottavat klovnien vierailua. Klovnipäivä kuvattiin virkistäväksi ja sen kerrottiin tuovan katkaisua päivään. Hoitajat ovat kokeneet sairaalaklovnitoiminnan toimivaksi, ja sen kautta hoitajat saavat myös hoitokeinoja työhönsä.

”Ja minusta niinku hoitajillekkii niin minusta mukava ne keksii kommervenkkiä hoitajillekkii semmosia vähän jekkuja että tuota on se semmonen piristysruiske.”

”Noh, tuottaa lapsille sitä iloa ja sekä heidän vanhemmilleen, voijaanko vielä sanoo että hoitajillekkii.”

”...leikin avulla pystyy paljon tekemään semmosta sen lapsen ymmärrettävällä tavalla että siinä voi kyllä käyttää apuna niitä kikkoja mitä pelletä on nähny ja kuullu.”

Yksi hoitajista kuvasi sairaalaklovnien aiheuttavan välillä ärtyneisyyttä hoitajissa, mikä johtui klovnien positiivisuudesta ja ilosta. Myös raportin kertominen lapsista kloville kuvattiin aikaa vieväksi osaston kiireen keskellä. Suurin osa haastateltavista kuitenkin kertoi, että eri osastoilla on klovnitoiminnasta vastaava hoitaja, joka kertoo kloville raportin.

” tietysti me nähhään niitä usein ja välillä voi jopa aiheuttaa sellasta ärtyneisyyttä ku he ovat aina niin pirtsakoita ja ilosia ja itelläsä ei ehkä ois just semmonen olotila.”

” Eikä ne tarvii issoo raporttia, mut joskus vaan tuntuu kiireessä että, No ootappa hetki ku minä tässä pysähyn kertommaan, eikä niien tarviikaan tietää ku nimet ja iät ja onko eristyksiä tai voiko huonosti että ei halua että mennään, mutta tuota ei ei hyö oo meiän rasitteena,eikä rasita meitä”

6.4 Sairaalaklovnien ja hoitohenkilökunnan yhteistyö ja sen kehittäminen

Haastatteluissa hoitajat kertoivat, etteivät he juurikaan puutu sairaalaklovnitoimintaan. Hoitajat ovat kokeneet klovnitoiminnan toimivaksi ja klovnit on koettu näkymättömiksi työyhteisössä. Hoitajat ovat myös kokeneet, etteivät osaa hyödyntää klovnia, eikä klovnia käytetä apuna hoitotoimenpiteissä. Haastatteluissa tuli esille muutamia kehittämisideoita. Osa hoitajista toivoi, että sairaalaklovnit käyttäisivät esityksissään ja leikeissään enemmän sairaalavälineistöä esimerkiksi ruiskuja. Haastattelussa mainittiin myös, että klovnia voisi ehkä myös ottaa mukaan lääkärinvas-

taanotolle. Hoitajat ovat kuitenkin kokeneet, että klovniin kanssa voi keskustella ja klovnit monesti kysyvätkin.

” ku se on nimenommaan sitä että ku se toimii hyvin ja ne on siellä seassa vaan niin se mennee niin jouhevasti se torstai iltapäivä.”

” ...hoitajana ei loppujen lopuks ees puututa, ne vaan siellä ne seassa pyörii. et ei me niinku tavallaan puututa.”

”...emmä tiiä johtuuko se meistä et me ei osata hyödyntää heitä.”

” No just ne välineitä vähä niinku sairaalamaisesti vois, ruiskua ja jottain, joskus vaikka vaippakin ois hyvä olla tietyllä tavalla esillä...”

7 POHDINTA

7.1 Tutkimustulosten tarkastelu

Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata hoitohenkilökunnan kokemuksia sairaalaklovnitoiminnasta KYS:n lastenosastoilla. Tavoitteena oli tuottaa sellaista tietoa, jota voidaan käyttää lastenhoitotyön kehittämiseen lastenosastoilla KYS:ssa sekä myös muissa sairaaloissa. Tutkimuksemme tuloksia voivat hyödyntää myös sairaalaklovnit oman työnsä kehittämiseen. Tavoitteeseen voidaan päästä jos KYS:n lastenosastot, sairaalaklovnit tai opiskelijat tutustuvat tutkimustuloksiin ja haluavat kehittää toimintaa tai yhteistyötä.

Aikaisempia tutkimuksia sairaalaklovnitoiminnasta on tehty jonkin verran, mutta ei suomen kielellä. Myöskään hoitajien kokemuksia sairaalaklovnitoiminnasta ei ole aikaisemmin juuri kartoitettu. Vertaamme tämän tutkimuksen tuloksia sairaalaklovnitoiminnasta aikaisemmin tehtyjen tutkimusten tuloksiin. Tämä muodostui kuitenkin haasteeksi juuri vähäisten tutkimustulosten vuoksi. Vertaamme tutkimustuloksia myös sairaalaklovnien tavoitteisiin sekä tarkastelemme asioita, joita pitäisi kehittää esimerkiksi hoitajien ja sairaalaklovnien välillä.

Tutkimuksessa saadut tulokset osoittivat, että hoitohenkilökunta on pääosin tyytyväinen sairaalaklovnitoimintaan. Tutkimuksemme tulokset ovat myös varsin yhteneväisiä aikaisempien tutkimusten muiden tulosten kanssa. Opinnäytetyömme haastatteluihin osallistui kuitenkin vain neljä hoitajaa eri osastoilta, joten tuloksia ei voida kuitenkaan yleistää, varsinkin kun hoitajia oli eri osastolta ja eri osastojen toimenkuva vaihtelee suuresti. Haastatteluihin osallistuneet hoitajat kuvasivat sairaalaklovnit lasten hauskuuttajiksi ja kertoivat sairaalakloveneilla olevan erinomainen tilannetaju. Toinen merkittävä tutkimustulos oli hoitajien kuvaama lapsen sairaalakokemuksen katkeaminen klovnien vierailun ajaksi. Haastatteluissa hoitajat kertoivatkin, että sairaalaklovnit ovat päässeet tavoitteisiinsa tuottaa iloa ja naurua lapselle sekä saamaan lapsen ajatukset hetkeksi pois sairaudestaan (Sairaalaklovnit).

Tutkimuksessamme ilmeni sairaalakloveneilla olevan lukuisia positiivisia vaikutuksia lapsiin. Hoitajat havaitsivat lapsissa mielialan kohoamista, iloa, intoa ja odotusta. He

myös kokivat klovniin olevan hyvä ajanviette etenkin pitkäaikaispotilaille ja myös erityislapsen kuten autistisen lapsen hyötyvän klovniin vierailusta. Myös aikaisemmat tutkimukset ovat osoittaneet, että sairaalaklovniin vaikutukset lapsiin ovat erittäin positiivisia. Lapsissa on havaittu energian, innostuksen ja onnellisuuden lisääntyneen, ja jopa syvästi kehitysvammaisen lapsen mielialan kohonneen sairaalaklovniin ansioista (Kingsnorth ym. 2011). Sairaalaklovniin on havaittu olevan varsinkin pitkäaikaissairaille lapsille tärkeä tuki (Vienonen 2011).

Sairaalaklovniin läsnäolo ennen leikkausta vähentää merkittävästi sekä lapsen että vanhempien ahdistuneisuutta (Vagnoli ym. 2005, 566-567.) Lapsen ahdistus kuten ilokin ovat usein yhteydessä vanhempien kokemuksiin ja ilmaisemiin tunteisiin. Tutkimuksessamme ilmeni, että sairaalaklovniin vierailu oli myös koko perheen päivän kohokohta ja perhe koki iloa myös lapsen kautta.

Hoitajat kertoivat tutkimuksessamme sairaalaklovniin olevan piristysruiske ja he kokivat saaneensa klovneilta lapsellisuutta ja keinoja päivittäiseen hoitotyöhönsä. Sairaalaklovniin on kerrottu olevan nautinnollinen kokemus hoitajille. Toisaalta on korostettu myös yhteistyötä klovniin ja sairaalan henkilökunnan välillä sairaalaklovniin toiminnan onnistumiseksi. (Lindqvist 2006, 117.)

Lääkärit ja hoitohenkilökunta ovat kokeneet sairaalaklovniin myös häiriöksi, sillä heidän mielestään klovniin viivyttivät toimenpiteitä ja häiritsivät lapsen ja henkilökunnan välistä suhdetta (Vagnoli 2005, 566-567.) Haastatteluissa hoitajat kertoivat, etteivät osastot hyödynnä klovneja toimenpiteissä. Haastatteluissa ilmeni myös, että hoitajat eivät kokeneet sairaalaklovneja rasitteena, mutta hoitajat kertoivat, että välillä osaston kiireen vuoksi sairaalaklovneille ei ehdi kertoa lapsista. Joillakin osastoilla oli kuitenkin erillinen henkilö esimerkiksi askarteluohjaaja, joka antoi lapsista pienimuotoisen raportin sairaalaklovneille. Sairaalaklovneja ei myöskään osattu juuri hyödyntää osastojen hoitotyössä vaikka osa hoitajista tiesikin, miten se olisi mahdollista. Toisaalta yhdeksi keskeiseksi ongelmaksi sairaalaklovniin hyödyntämistä ajatellen nousi muun muassa sairaala-arjen kiireisyys ja tiukat aikataulut sekä se, että klovniin vierailevat vain yhtenä päivänä viikossa.

7.2 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksesta saadut tulokset sekä analyysi kuvataan mahdollisimman tarkasti, selkeästi ja johdonmukaisesti. Tutkimuksen vahvuudet ja rajoitukset näkyvät analyysiprosessia tarkasteltaessa. Tämä lisää tutkimuksen uskottavuutta. Analyysissä käytimme luokituksia ja kategorioita, joiden avulla aineisto kuvattiin mahdollisimman kattavasti. Tutkimuksen siirrettävyys varmistetaan kuvaamalla tutkimuskontekstia mahdollisimman tarkasti. Osallistujien valinta ja taustat selvitetään sekä aineiston keruu ja analyysi kuvataan seikkaperäisesti. Käytämme tutkimusraportissa haastattelutekstistä tehtyjä suoria lainauksia, mikä lisää tutkimuksen luotettavuutta. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2009, 160).

Tutkimusta tehdessä ja sen luotettavuutta arvioidessa on muistettava mitä ja miksi tutkitaan (Tuomi & Sarajärvi 2009, 140). Haastatteluteemat loimme sen perusteella, mitä tietoa löysimme sairaalaklovneista ja aiheeseen liittyvistä tutkimuksista. Teemoja hiottiin paljon myös yhdessä opettajan kanssa. Haastatteluteemat osoittautuivatkin mielestämme onnistuneiksi ja palvelivat tarkoitustaan hyvin. Tutkimukseen pyydettiin osallistumaan henkilöitä, jotka ovat olleet sairaalaklovnien kanssa tekemisissä eli heillä on aiheesta kokemusta.

Tutkimuksen teimme tutkimusetiikkaa ja hyvää tieteellistä käytäntöä noudattaen. Ennen haastattelutilanteen järjestämistä haimme tutkimuksellemme tutkimuslupaa. Haastattelussa oli jokaisella osallistujalla mahdollisuus kertoa vapaasti näkemyksiään sekä tarkentaa vastauksiaan omin sanoin. Haastattelukysymykset laadittiin siten, että ne eivät johdattele ja ovat mahdollisimman neutraaleja ja puolueettomia. Haastateltaviksi valittiin KYS:n lasten osastoilta vapaaehtoisia hoitajia. Heille kerrottiin etukäteen tutkimuksen tarkoitus ja menetelmät. Jokaiselta haastateltavalta pyydettiin lupa ääninauhurin käyttöön. (Vilkkä 2005, 103). Tutkimushenkilöille korostettiin myös, että he vastaavat täysin anonyyminä, vastauksia ei käytetä mihinkään muuhun tarkoitukseen ja ne hävitetään aineiston purkamisen jälkeen. Tutkimusaineistoa analysoitaessa haastattelusta poimitut suorat lainaukset valittiin siten, etteivät ne paljasta haastateltavien henkilöllisyyttä.

Toteutimme kaksi haastattelua ja vuorottelimme tehtäviämme eli haastattelun tekijöitä oli kaksi. Mielestämme molemmat suoriutuivat haastattelusta neutraalisti ja johdattelematta vastauksiin. Kummallakaan tutkimuksen tekijöistä ei ole aikaisempaa kokemusta yhteistyöstä sairaalaklovnien kanssa, joten neutraali asenne aiheeseen säilyi luontevasti koko tutkimuksen ajan. Tutkimuksen tekeminen kahdestaan takasi

myös sen, ettei mikään tutkimuksen tekemiseen liittyvä päätös tai tuloksista tehty tulkinta perustunut vain yhteen näkemykseen.

Tutkimukseemme osallistui yhteensä neljä hoitajaa, kun tavoitteenamme oli saada vähintään kuusi hoitajaa. Hoitajia ei ilmoittautunut toivomaamme määrää kahdesta järjestetystä tilaisuudesta huolimatta, ja lisäksi yksi hoitaja jätti saapumatta paikalle. Saimme haastateltavilta kattavasti vastauksia kysymyksiimme. Lastenosastot sekä lapsipotilaiden tilanteet ja olosuhteet poikkeavat suuresti toisistaan, jonka vuoksi jäimme pohtimaan, olisiko suurempi haastateltavien joukko tuonut lisää erilaisia kokemuksia tutkimukseemme.

Haastatteluissa vallitsi luonteva ja keskusteleva ilmapiiri. Tilanteesta jäi tunne, että hoitajat osallistuivat tutkimukseen mielellään ja vastasivat kysymyksiin rehellisesti. Vapaaehtoiset hoitajat kutsuttiin saatekirjeellä sähköpostitse kunkin osaston osastonhoitajan kautta. Viestissä kerrottiin tutkimuksen aihe ja tavoite. Kuitenkin haastatteluissa kävi ilmi, että osalle hoitajista oli tutkimuksen tarkoitus epäselvä. Esittelimme itsemme haastattelun aluksi ja kertosimme myös tutkimuksen tarkoituksen.

7.3 Oman oppimisen arviointi ja ammatillinen kasvu

Valitsimme aiheen, sillä se liittyi lasten ja nuorten hoitotyöhön joka kiinnostaa meitä molempia. Aihe oli myös tavanomaisesta poikkeava ja siten mielenkiintoinen.

Pian meille selvisi, että aihetta on tutkittu hyvin vähän ja työlle oli todellinen tilaus. Motivaatio työtä kohtaan lisääntyi, kun tiesimme, että tutkimuksesta voi olla aidosti hyötyä ja meillä tärkeä rooli hoitotyön kehittämisessä. Toisaalta aiheesta löytyi niukasti aikaisempaa tutkimustietoa johon olisimme voineet verrata tuloksiamme.

Sairaanhoitajan ammatillinen asiantuntijuus muodostuu monipuolisesta osaamisesta. Siihen kuuluvat eettinen toiminta, terveyden edistäminen, hoitotyön päätöksenteko, ohjaus ja opetus, yhteistyö, tutkimus- ja kehittämistyö sekä johtaminen, yhteiskunnallinen toiminta, kliininen hoitotyö, lääkehoito sekä monikulttuurinen hoitotyö. (Opetusministeriö 2006, 64-65.) Opinnäytetyön prosessin aikana olemme saaneet uudenlaisia näkökulmia erityisesti terveyden edistämiseen sekä kuntouttavaan hoitotyöhön. Olemme olleet osana hoitotyön kehittämistä ja pyrimme jatkossakin toimimaan työssämme hoitotyötä edistäen.

Tutkimuksen tekeminen oli meille molemmille uutta, joten opimme sen aikana todella paljon. Koko prosessin hahmottaminen ja sen eri vaiheet tuntuivat alkuun vaikeilta, mutta selvisivät pikku hiljaa työn edetessä. Erityisesti koemme kehittyneemme tiedon haussa, haastattelutaidoissa ja tieteellisen tekstin kirjoittamisessa.

Tutkimuksen ansioista tiedämme, millaista osaamista sairaalaklovneilla on, osaamme hyödyntää heidän osaamistaan hoitotyössä kohdatessamme ja hyödyntää osaamistamme asiasta koko työyhteisön hyväksi. Lisäksi jos jatkossa teemme tutkimusta, on sen aloittaminen ja kokonaisprosessin ymmärtäminen helpompaa ja koko tutkimuksen tekeminen vaivattomampaa.

Tutkijoiden välillä vallitsi hyvä yhteishenki ja kommunikaatio toimi hyvin. Työmäärä ja vastuu jakautui tasaisesti molemmille osapuolille. Jaoimme tehtäviä tasapuolisesti ja tuimme toisiamme pitkin prosessia.

7.4 Jatkotutkimussuosituks

Tutkimuksen tavoitteena oli saada tietoa hoitohenkilökunnan kokemuksista sairaalaklovnitoiminnasta ja tuottaa sellaista tietoa, jota lastenosastojen hoitohenkilökunta, sairaalaklovnit tai esimerkiksi opiskelijat voivat jatkossa hyödyntää tai kehittää. Tutkimuksessa kävi ilmi, että vaikka klovneista yleensä pidetään ja heidät koetaan positiivisena asiana, ei henkilökunta tiedä, millainen hoitava merkitys sairaalaklovneilla voi olla lapselle. Epäselvää on myös, miten eri tavoin sairaalaklovnien ammattitaitoa voisi hyödyntää, ja vaikka tietoa olisikin, ei se näy vielä käytännössä. Osastoilla voitaisiin miettiä esimerkiksi mahdollisuutta ottaa klovneja mukaan eri toimenpiteisiin sekä muita keinoja, miten heitä voitaisiin hyödyntää paremmin. Hoitajat voisivat myös saada työkaluja klovneilta jokapäiväiseen työhönsä ja pyrkiä etsimään niitä aktiivisemmin. Sairaalaklovnit saavat tutkimuksestamme eräänlaisen palautteen työstään joka toivottavasti auttaa heitä ymmärtämään, missä he ovat hoitajien kokemana parhaiten onnistuneet ja mitä voi vielä kehittää.

Hyvä jatkotutkimusaihe olisi tietopaketin kokoaminen lastenosastoille klovni-positiivisista vaikutuksista ja hyödyntämismahdollisuuksista. Myös lasten tai perheiden kokemuksia sairaalaklovnitoiminnasta voisi tutkia ja sitä kautta kehittää sairaalaklovnitoimintaa edelleen.

LÄHTEET

Clown without borders. 2009. [verkkójulkaisu]. [viitattu 20.2.2012]. Saatavissa:

<http://www.clownswithoutborders.org/>

Doctors of Happiness, Sao Paulo and Rio de Janeiro [verkkójulkaisu]. Best Practice Database [viitattu 24.4.2012]. Saatavissa:

http://www.ucl.ac.uk/dpuprojects/drivers_urb_change/urb_society/pdf_health_educ/HABITAT_BestPractice_Doctors_Happiness.pdf

Fundación Theodora [verkkójulkaisu]. [viitattu 24.4.2012]. Saatavissa:

<http://www.theodora.org/ESP/en/010-ESP-en.html>

Furman, B. 1997. *Ei koskaan myöhäistä saada onnellinen lapsuus*. Helsinki: WSOY..

Heiskanen, M. 2011. Klinikkaopettaja, Kuopion yliopistollinen sairaala. VS: [sähköpostiviesti]. Vastaanottaja Heli Varis.

Lähetetty 17.5.2011 [viitattu 22.5.2012].

Hirsjärvi, S., Hurme, H. 2009. *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Gaudeamus

Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. 2007. *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Tammi.

Innanen, M. 2001. Saako tulla? kysyvät sairaalaklovnit. *Lapsen maailma* 60 (10).

Kankkunen, P. & Vehviläinen-Julkunen K. 2009. *Tutkimus hoitotieteessä*. Helsinki: WSOY.

Karttunen, S. & Salminen, A. 2010. *Leikin käyttö lasten hoitotyössä*. Kuopio. Savonia-ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. [viitattu: 22.11.2012]. Saatavissa:

<http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201004277030>

Kingsnorth, S., Blain, S., McKeever, P. 2011. *Physiological and Emotional Responses of Disabled Children to Therapeutic Clowns: A Pilot Study*. [verkkajulkaisu]. Hindawi Publishing Corporation, Evidence-Based Complementary and Alternative Medicine Vol. 2011 [viitattu 29.5.2012]. Saatavissa:

<http://www.hindawi.com/journals/ecam/2011/732394/>

Koskinen, J. 2003. *Sairaalaklovnit tuo iloa*. [verkkolehti]. [viitattu 29.5.2012]. Sosiaali- ja terveysviesti. 2/2003. Saatavissa:

http://www.stkl.fi/viesti/22003_klovnit.html

Koskinen, L., Jokinen, P. 2001. *Ryhmähaastattelu aineistonkeruumenetelmänä – haastattelijoiden kokemuksia*. Hoitotiede. Vol 13, 6/2001.

Linden L. 2009. *Lasten sairaalahoito*. Teoksessa Koistinen, P., Ruuskanen S. & Surakka, T.(toim.) Lasten ja nuorten hoitotyön käsikirja. 1.-3. painos. Helsinki: Tammi.

Lindqvist, K. 2006. *Why clown-doctors are needed in paediatric wards*. [verkkajulkaisu] EDTNA/ERCA Journal of Renal Care. 32(2). [viitattu 28.5.2012]. Saatavissa:

<http://web.ebscohost.com.ezproxy.savonia-amk.fi:2048/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=3&hid=111&sid=5622dbcf-11cd-495c-a939-b43678c90793%40sessionmgr112>

Opetusministeriö. 2006. Ammattikorkeakoulusta terveydenhuoltoon. Koulutuksesta valmistuvien ammatillinen osaaminen, keskeiset opinnot ja vähimmäisopinnot.

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2006:24 [verkkajulkaisu]. [viitattu 22.11.2012]. Saatavissa:

<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2006/liitteet/tr24>

Sairaalaklovnit. [verkkajulkaisu]. [viitattu 14.4.2012]. Saatavissa:

www.sairaalaklovnit.fi

Sallinen, E. 2008. *KYS saa omat sairaalaklovnit*. [verkkajulkaisu]. Savon Sanomat. [viitattu 28.5.2012]. Saatavissa:

<http://www.savonsanomat.fi/savo/kys-saa-omat-sairaalaklovnit/1121270>

Salmela, M. 2011. *Diabetekseen sairastuneen lapsen sairaalaan liittyvät pelot ja pelosta selviytyminen*. [verkkolehti]. [viitattu 22.11.2012]. Diabetes ja lääkäri. 4/2011.

Saatavissa: http://www.diabetes.fi/files/1683/DjaL_4_2011_netti.pdf

Säävälä, H. 2010. *Sairaalaklovnit tuovat iloa myös viittoen*. [verkkolehti]. Yle Uutiset

[viitattu 29.5.2012]. Saatavissa:

<http://yle.mobi/w/uutiset/yle24/ns-yduu-3-2068461>

Taipale, V. 1998. *Lasten mielenterveystyö*. Porvoo: WSOY.

Talka, V. 2009. *5-6-vuotiaiden lasten pelot sairaalassa*. Pro gradu-tutkielma. Tampereen yliopisto. Hoitotieteen laitos. [viitattu 22.11.2012]. Saatavissa:

<http://tutkielmat.uta.fi/pdf/gradu03507.pdf>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.

Vagnoli, L., Caprilli, S., Robiglio, A., Messeri, A. 2005. *Clown doctors as a treatment for preoperative anxiety in children: a randomized, prospective study*.

[verkkajulkaisu]. *Pediatrics*. 116(4). [viitattu 20.8.2011]. Saatavissa:

<http://www.pediatricsdigest.mobi/content/116/4/e563.full.pdf+html>

Venesmäki, E. 2006. *Lääkäri on ihan pelle*. [verkkajulkaisu]. Ylioppilaslehti. [viitattu 28.5.2012]. Saatavissa:

<http://ylioppilaslehti.fi/2006/04/laakari-on-ihan-pelle/>

Vienonen, A. 2011. *Miksi sairaaloissa pelleillään?* [verkkolehti]. Kansan uutiset.

[viitattu 29.5.2012]. Saatavissa:

<http://www.kansanuutiset.fi/uutiset/kotimaa/2463212/miksi-sairaloissa-pelleillaan>

Vilkka, H. 2005. *Tutki ja kehitä*. Helsinki. TAMMI.

Yle Uutiset. (2011) *Klovnitohtori ei ole mikään konitohtori*. [verkkolehti]. [viitattu 29.5.2011]. Saatavissa:

<http://yle.mobi/w/uutiset/yle24/ns-yduu-3-3001285>

Yle Uutiset Häme. (2011). *Sairaalaklovnit ovat osa lasten sairaanhoitoa- haava ei parane mutta helpottuu*. [verkkolehti]. [viitattu 1.8.2012]. Saatavissa:

http://yle.fi/uutiset/sairaalaklovnit_ovat_osa_lasten_sairaanhoitoa_-_haava_ei_parane_mutta_helpottuu/5437014

Österlund, Maria. 2012. *Pelle, joka ilahduttaa sairaalassa*. [verkkolehti]. Selkosanomat. [viitattu 28.5.2012]. Saatavissa:

<http://selkosanomat.fi/teema/pelle-joka-ilahduttaa-sairaalassa-2/>

TEEMAHAASTATTELUN RUNKO

KLOVNIT

Mitä sana klovnit tuo mieleenne? Mitä mieltä olette klovneista yleensä?

KLOVNIEN MERKITYKSIÄ LAPSIIN JA HEIDÄN PERHEISIINSÄ

Millaisia merkityksiä sairaalaklovneilla on lapsiin ja heidän perheisiinsä osastohoidon aikana? Millaisia muutoksia lapsissa on havaittu klovni vierailun aikana ja sen jälkeen? Onko klovneilla merkitystä lapsen kivun kokemiseen?

KLOVNIEN JA HOITOHENKILÖKUNNAN YHTEISTYÖ OSASTOLLA

Mikä on mielestänne klovni tehtävä sairaalassa? Miten hoitohenkilökunta on kokenut saavansa apua työhönsä sairaalaklovnitoiminnasta? Miten osastoilla on hyödynnetty klovneja esimerkiksi toimenpiteissä? Missä tilanteissa klovneista on eniten hyötyä? Onko klovnit koettu joissakin tilanteissa rasitteena, miksi? Miten hoitohenkilökunnan mielestä klovnit ovat päässeet tavoitteeseensa viihdyttää lapsia osastohoidon aikana?

